

Malba, která nás spojuje se Třemi mušketéry

Název emise: Pražský hrad - Francesco da Ponte

Den vydání: 23. května 2018

Hodnota: 32 Kč; kat. č. 980 (ČP)

Rozměr známky, obrazu: 40 x 50 mm

Autor rytiny: Miloš Ondráček

Druh tisku: pětibarevný OTP

Papír: fi; **Tisk:** PTC Praha

Tisková forma: PL 4

Náklad: 88 tis.

FDC: OTP v barvě hnědočerné

Tisk: PTC Praha; **Náklad:** 3 300 sérií

Tématy pro letošní emisi Obrazárna Pražského Hradu byla zvolena díla dvou členů rozvětvené rodiny italských malířů z údobí renesance a manýrismu – dal Ponte, zvané Bassano, podle starobylého města v Benátkách, z nějž pocházeli. K názvu města je nyní už devadesát let připojováno del Grappa, což je název hory, která se nedaleko něj tyčí (jmenuje se podle ní i vínná pálenka, která se v kraji tradičně vyrábí). Do bohaté historie města, sahající až do druhého tisíciletí před naším letopočtem, spadá mnoho událostí, často bohužel krvavých, z novějších například vítězná bitva Napoleona s Rakušany před 222 lety, či boje Velké války v Hemingwayově románu *Sbohem, armádo*, které se odehrávaly v okolí a jichž se autor účastnil.

Malířská rodina za své příjmení *dal Ponte* (u nás psáno častěji *da Ponte*) zjevně vděčí místu, kde ve městě původně žila, tedy poblíž starého mostu. Výtvarnému umění se věnovali příslušníci nejméně tří jejich generací a v průběhu doby dali vzniknout osobitému stylu, který je odlišoval od jiných umělců té doby. Historikové umění uvádějí, že jejich obrazy byly srozumitelné i obyčejným lidem, kteří se s nimi mohli setkávat v chrámech. Všichni Bassanové se totiž – jak bylo tehdy obvyklé – věnovali především církevním tématům, někteří byli oblíbení i jako portrétisté.

Prvním známým malířem v rodině byl František starší (asi 1470-1539), pak jeho syn Jakub (1515-92), ten byl nejproslulejší, a posléze i čtyři vnukové – František mladší (1549-92), Jan (1553-1613), Leandr (1557-1622) a Jeroným (1566-1621). A právě nejstarší a třetí z těchto bratrů jsou autory děl, které byly použity jako předlohy pro letošní známku a kresebnou výzdobu obálky dne vydání.

František mladší, autor obrazu *Obětování v chrámě* ze sbírky Obrazárny Pražského Hradu (detail z něj je na známce), jako nejstarší ze sourozenců odešel z otcovské dílny a úspěšně vedl její pobočku v Benátkách. Uvádí se však, že trpěl hypochondrií a depresemi, a nedlouho po smrti svého otce Jakuba, s níž se nemohl vyrovnat, spáchal sebevraždu skokem z okna. Leandr, jehož *kameník* je předlohou kresebné výzdoby FDC, po smrti svého bratra rovněž odešel z otcovské dílny do Benátek, kde dokončil některé Františkovy práce a stal se tu sám vyhledávaným malířem.

Obecným problémem je, že většina děl v té době – a to nejen v Itálii – byla tvořena v dílnách, na jejich vzniku se tedy podílelo více osob, řada obrazů byla navíc kopírována, mnohé nebyly podepsány, v průběhu času na nich byly prováděny restaurátorské zásahy, leckdy i značně neodborně, nebo dokonce přemalby. To všechno přispělo k tomu, že u velkého počtu z nich nebylo později možné přesně určit autora, takže jim byly jednotlivé práce jen připisovány, a to často na základě principu *přání je otcem myšlenky*. Jednou z výjimek je obraz z letošní známky, který je nejen podepsán, ale známe i jeho historii, a to čtyři století zpátky. Nejde přitom o obraz nejnámější, o čemž svědčí skutečnost, že na internetu jsou zveřejněny jen některé jeho detaily, a to přesto, že jde o dílo značně rozměrné – má plochu více než 4 čtvereční metry (254 x 168 cm). Známý historik umění Jaromír Neumann, znalec benátské malby, u *Obětování v chrámě* neměl žádné pochybnosti o autorství, na rozdíl od řady dalších

děl ze stejné obrazárny, u nichž pro objasnění původu v šedesátých letech prováděl složitá bádání, zahrnující i vědecké poznatky získané při jejich novodobém restaurování.

Na tomto místě je třeba poznamenat, že přes obecně rozšířenou domněnku, se z obrovských sbírek císaře Rudolfa II. (1552-1612) v Obrazárně Pražského Hradu dochovalo jen velmi málo, přesněji řečeno skoro nic. Rudolf se velmi zajímal o benátské malířství a shromáždil z této oblasti úctyhodný soubor – a samozřejmě i mnoho souborů dalších, však také šlo o největší sbírku uměleckých předmětů v Evropě té doby. Z ní pak nechal část odvézt nový císař Matyáš do Vídně, tisíc pět set povozů odvezl po bitvě na Bílé hoře Maxmilián Bavorský, něco zničili o deset let později Sasové a zkázu dokonali Švédové v roce 1648. O dva roky později císař Ferdinand III. koupil do prázdných prostor Pražského Hradu sbírku lorda Buckinghamha, a právě z té obraz na známce pochází. V té době byl považován za dílo Františkova bratra Leandra a až v roce 1718 byl připsán Františkovi. V průběhu doby se měnil i jeho název, z původního *Obřezání přes Očištvání Panny Marie* po konečné *Obětování v chrámě*. Z rozměrného díla obsahujícího řadu postav (šlo o oltářní obraz) je na známce zachycen jen nepatrný detail. Pro lepší představu zveřejňujeme tedy nejbližší okolí tohoto detailu, s tím, že jde opět jen o výřez.

Původní majitel obrazu, Jiří Villiers, první vévoda Buckingham (1592-1628), anglický ministerský předseda (řečeno moderní terminologií), je historickou a současně i románovou postavou. Alexandr Dumas ho ztvárnil ve svých Třech mušketýrech v souvislosti s případem královniných přívěsků. V románu ho francouzská královna Anna Rakouská miluje, ve skutečnosti se jí Buckingham dost násilnicky dvořil, ovšem neúspěšně.

Ve svých pětácti letech byl vévoda zavražděn, jméno pachatele je v románu i ve skutečnosti shodné: Jan Felton. V románu šlo o náboženského fanatika svedené krásnou milady de Winter, ve skutečnosti to byl pomstychtivý důstojník, který Buckinghamovi dával za vinu pomalý postup ve své kariéře.

Známka je vytištěna pětibarevným ocelotiskem z plochých desek, tedy nejluxusnější a nejpracnější technologií, kterou se na celém světě zabývá snad už jen pražská Poštovní tiskárna cenin (přesněji řečeno, nikdo jiný to už nejspíš ani neumí). Spíše než o tiskařské řemeslo jde přitom o tiskařské umění, navazující na umění rytce, v tomto případě Miloše Ondráčka. Ten dal známce i celkovou podobu, odlišující se od tradiční podoby Švengsbírovy, které je důstojným partnerem.

Pro kresebnou výzdobu obálky dne vydání byl důvtipně využit jako předloha detail z díla Františkova bratra Leandra, o němž jsme už uvedli, že mu byl původně připisován i sám obraz. V razítku je portrét staršího muže z profilu (zda jde o podobu jednoho z bratrů či citaci z dobového díla se mi nepodařilo zjistit) a nehistorizujícím písmem je zde vepsáno Praha. FB

U příležitosti vydání letošní známky Pražský hrad tištěné pětibarevným ocelotiskem z plochých desek, připravila Česká pošta kompletní sadu otisků původních rytin jednotlivých barev a jejich soutisk.

Jednotlivé otisky a jejich úplný soutisk (ten s přeškrtnutou hodnotou) jsou vloženy do plastových pošetek vlepených na dvoulistu opatřeném kartonovou paspartou, na které je ve spodní části vytištěn doprovodný text. Celý suvenýrový produkt je vložen do modrých desek s logem České pošty, s. p. Vychází v nákladu 1.500 kusů, prodejní cena je 380 Kč.

Jde už o několikátý podobný produkt, oblíbený zejména mezi sběrateli specializujícími se na naše známky tištěné touto náročnou tiskovou technikou.

-Red